

УДК: 378. 011. 3: 165. 75

Григорій Васянович - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри гуманітарних дисциплін та соціальної роботи Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

ORCID: 0000-0002-2346-193X

Логвиненко Вікторія - кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних дисциплін та соціальної роботи Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

ORCID: 0000-0001-9273-1983

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ЇЇ РОЗВИТКУ: КОНТЕКСТИ ФІЛОСОФСЬКОГО СТРУКТУРАЛІЗМУ

У статті аналізується роль і місце філософського структуралізму щодо дослідження проблем професійної освіти України на сучасному етапі її розвитку. Доводиться, що в системі професійної освіти існує ціла низка суперечностей об'єктивного і суб'єктивного характеру, які потребують невідкладного розв'язання. Одним із перспективних шляхів з'ясування існуючих суперечностей є наукове їх дослідження і формулювання конкретних пропозицій з метою удосконалення системи професійної освіти. Доводиться, що виникнення структуралізму пов'язано з переходом гуманітарних наук від описово-емпіричного до абстрактно-теоретичного рівня дослідження. Засадами такого переходу стали використання структурного методу, моделювання, а також елементів формалізації і математизації. Важливим аспектом пропонованого дослідження є виявлення основних процедур структурного методу та можливості його використання у процесі дослідження проблем, пов'язаних із розвитком професійної освіти.

Ключові поняття: професійна освіта, методологія, суб'єкт та об'єкт дослідження, принципи дослідження, розвиток, структуралізм

The article analyzes the role and place of philosophical structuralism in the research of vocational education problems in Ukraine at the present stage of its development. The article proves that in the system of vocational education there is a whole range of objective and subjective contradictions that require an urgent solution. One of the promising ways to find out the existing contradictions is scientific research and the formulation of concrete proposals with aim to solve them. It is proved that the emergence of structuralism is associated with the transition of the humanities from descriptive-empirical to abstract-theoretical level of research. The basis of this transition was the use of structural method, modeling, as well as elements of formalization and mathematization.

An important aspect of the proposed research is the identification of the structural method's basic procedures and the possibility of its use in the process of vocational education's development problem research. In particular, the article emphasizes on the allocation of the primary set of objects, "array", "frame" of those issues that require urgent solutions; systematization and construction of the abstract and real structures of vocational education, that are of a partial nature, but investigate vocational education in its general structure; substantiation and deduction of theoretically possible consequences from the structure and their verification in practice, etc.

A real contribution of each of the main representatives of structuralism to the development of the theory is reviewed (K. Levy-Strauss - "the concept of supra-rationalism"; J. Derrida - "the theory of logocentrism"; M. Foucault - "the archeology of knowledge"; J. Lacan - "structural psychoanalysis " etc.). In general, the structuralist method was directed at discovering the deep forms of organization of society and culture, at finding those unconscious or hidden structures that may control them. One of the important aspects of philosophical structuralism is the clarification of the essence and content of the subject's structure, its humanistic principles etc. The study of specific

phenomena and processes of vocational education should be based on historical and cultural sources.

Key concepts: vocational education, methodology, subject and subject of research, research principles, development, structuralism

Постановка проблеми. Питання розвитку професійної освіти є імперативом часу. Визначаючи зміст професійної освіти академік С. Гончаренко писав, що він «...включає поглиблене ознайомлення з науковими основами й технологією обраного виду праці; прищеплення спеціальних практичних навичок і вмінь; формування психологічних і моральних якостей особистості, для роботи в певній сфері людської діяльності» [1, с. 275]. Час настійливо диктує необхідність теоретико-методологічного осмислення цієї проблеми, а також пошуку найбільш оптимальних шляхів, методів практичної реалізації ідей, положень, що стимулюють розвиток матеріального і духовного виробництва суспільства, уможливають розкриття потенціалу особистості, її духовного світу. Натомість реальність є такою, що з очевидністю засвідчує: існують об'єктивні і суб'єктивні суперечності, несвоєчасне розв'язання яких, негативно позначається на результатах досліджень, неможливості й неефективності їх впровадження в навчальний процес і виробничу практику тощо. До об'єктивного плану передусім відносимо такі суперечності: між необхідністю фундаментальних наукових досліджень в галузі професійної освіти і неадекватним їх матеріальним (фінансовим) забезпеченням; потребами сутнісного підходу до обґрунтування стратегії розвитку професійної освіти, згідно сучасних вимог, і формалізованим, стереотипним їх фіксуванням в законодавчих актах; необхідністю створення новітніх наукових центрів, які б готували справжню науково-професійну еліту і практичною їх відсутністю (локалізацією); об'єктивними вимогами до соціально та професійно важливих управлінських якостей фахівців в аспекті розвитку особистості науковця і відсутністю такої концепції, яка розкриває сутнісні ознаки їхнього особистісно-професійного та духовно-морального розвитку в контексті управлінської

компетентності у справі методології й організації наукових досліджень тощо. До суб'єктивного плану передусім відносимо такі суперечності: між свідомим і несвідомим у діяльності суб'єктів професійної освіти її цінності, ролі і місця в житті особистості і суспільства, а також необхідності наукових досліджень у цьому напрямі; між постійно зростаючим обсягом наукової інформації й умовами для її застосування у науковому дослідженні вченого; між індивідуальним стилем наукового пошуку вченого й усталеними традиціями, що склалися в наукових колективах; між необхідністю високої загальнофілософської і науково-теоретичної підготовки науковця і її невідповідністю сучасним вимогам в організації і проведенні дослідження тощо. Ці та інші суперечності, на наш погляд, з високим рівнем ймовірності можливо продуктивно розв'язувати на засадах філософського структуралізму.

Метою статті є науковий аналіз проблем професійної освіти в контексті ідей філософського структуралізму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичне осмислення проблем сучасної професійної освіти здійснюється вітчизняними та зарубіжними дослідниками (І. Бех, В. Биков, Л. Герганов, Р. Гуревич, О. Діденко, І. Доброскок, С. Квятковський, М. Козяр, Н. Ничкало, Т. Новацький, В. Радкевич, В. Рибалка, О. Романовський, Г. Філіпчук, Ф. Шльосек та ін.). Питання вдосконалення системи професійної освіти вивчають вчені (В. Будаєв, О. Будник, В. Жуковський, Л. Петренко, Л. Пуховська, М. Солдатенко, Л. Хомич, В. Ягупов та ін.). Методологічні засади філософії професійної освіти, зокрема філософії структуралізму та є об'єктом досліджень таких вчених: (В. Андрущенко, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Краєвський, В. Кремень, В. Оконь, В. Серіков, Г. Щедровицький та ін.).

Основний зміст викладу матеріалу. Центральним у структуралізмі є поняття «структура». Це поняття тлумачиться вченими означеного напрямку як абстрактна ідеальна модель. Якщо брати до уваги те, що сьогодні у дослідженнях, які пов'язані із проблемами професійної освіти, практично не обходиться без побудови тієї чи іншої моделі, то одразу стає зрозумілим факт

необхідності застосування методології структуралізму у науковому пошуку дослідника. Натомість мусимо констатувати, щосаме цього бракує у більшості наукових розвідок, а це своєю чергою, робить їх маловартісними. До сказаного варто додати, що поняття «структура» теоретиками структуралізму розглядається і як сукупність відношень, інваріантних при певних перетвореннях. Звідси поняття «структура» характеризує не просто стійкий «скелет»якогось об'єкта, а сукупність правил, за якими з одного об'єкта можна отримати другий, третій і т. ін. шляхом перестановки його елементів і деяких інших симетричних перетворень. Отже, увага переноситься з елементів та їх природних властивостей на взаємозв'язок між ними і залежні від них реляційні, тобто системно набуті, властивості. У структуралізмі це констатується як методологічний примат відносин між елементами у системі. Зазначимо: такий підхід є важливим ще й тому, що останнім часом відбувається динаміка інтегративних процесів у науці, отже, гуманітарні науки, (а до них безумовно належить і педагогіка), все активніше переходять від описово-емпіричного до абстрактно-теоретичного рівня дослідження. А це вимагає від дослідника вміння користуватися методами узагальнення, формалізації і математизації.

До головних представників окресленого напряму відносяться: К. Леві-Строс, М. Фуко, Ж. Дерріда, Ж. Лакан, Р. Барт та ін. Втім варто зазначити, що формування структуралістської методології позначається публікацією «Курсу загальної лінгвістики» Ф. де Сосюра, в якому містяться два положення, які стали фундаментальними для наступного розвитку цього методу. По-перше, Ф. де Сосюр розглядав мову як впорядковану систему знаків. Вчений доводив, що джерелом здатності щось виражати з допомогою знаків є тісний взаємозв'язок кожного елемента з іншими, ангажованість елементів у певну систему відносин. Такий підхід заперечував позиції позитивістського атомізму, який намагався виокремити «конкретні мовні сутності», отже, елементарні одиниці значення, із яких буцімто складається і функціонує мова. Крім того, така постановка питання протистояла еволюційній лінгвістиці, яка ігнорувала синхронічний аспект вивчення мови на користь діахронічного. По-друге, у зазначеній праці

обґрунтовувалося стратегічно важливе положення про відсутність субстанції мови. Отже, доводилося, що навіть нарівні звичайних звуків ми зустрічаємося не з елементом «матерії» мови, а з парами елементів, які взаємно заперечують один одного, тобто деструктивними фонемами, чистою, без носія відмінністю. Починаючи з 1920-х років ХХ ст. ідеї Ф. де Сосюра сприймаються і розвиваються в різноманітних школах структурної лінгвістики. Через тридцять років, в 1950-х роках праці К. Леві-Строса («Елементарні структури спорідненості», «Раса й Історія», «Мислення дикунів», «Структурна антропологія», «Міфологія» та ін.) визначають новий етап у розвитку методу дослідження. У чому полягала сутнісна відмінність «старого» і «нового» підходу? Якщо Ф. де Сосюр поширював свій конкретно-науковий метод лише на структурну лінгвістику, то К. Леві-Строс намагався поширювати його на широке поле культурології й соціології. Це робилося з метою досягнення в ній всієї строгості й об'єктивності, на зразок природничих дисциплін. К. Леві-Строс розв'язував це завдання на матеріалі етнографії. З цією метою він застосовував теорію комунікації системи спорідненості примітивних народів, ритуали, міфи і т. ін. Вчений переважно працював у Сполучених Штатах Америки (Сан-Паулу), вивчав життя людей у так званих архаїчних суспільствах та здійснював порівняльний аналіз цього життя із життям людей, які мешкають у сучасних цивілізаційних суспільствах, що виокремилася у теорію, яка набула значення «структурної антропології». Отже, К. Леві-Строс прагнув створити глобальну науку про людину. Ця теорія дозволяла пояснити явища, які виникають у лоні груп та розмаїтих інституцій. «Структуралістський» метод вченого спрямовувався на відкриття глибинних форм організації суспільств і культур, знаходження тих несвідомих або прихованих структур, які ними управляють [5]. Філософ наголошував: у дослідженні слід відходити від «голих фактів» і виявляти моделі абстрактних відношень, яких суб'єкти можуть не усвідомлювати. Саме такий підхід, на його думку, дозволяє визначити поняття «суспільна структура». К. Леві-Строс писав: «Фундаментальний принцип полягає в тому, що поняття суспільної структури пов'язане не з емпіричною реальністю, а з моделями, побудованими на її фактах.

Ось тут і виходить назовні різниця між двома поняттями, такими близькими, що їх часто плутають, я маю на увазі суспільну структуру і суспільні відносини. Суспільні відносини – це сировина, з якої будуються моделі, що виводять на поверхню власне суспільну структуру. Отже, в жодному випадку ця остання не зводиться до сукупності суспільних відносин, спостережених у даному суспільстві. Дослідження структури не мають власного поля серед явищ, які відбуваються в суспільстві; вони складають радше метод, застосований до розмаїття етнологічних проблем, і належать до форм структурного аналізу, що годиться для різних емпіричних сфер дослідження» [14, с. 305].

Далі вчений пояснював свою позицію тим, що слід належним чином з'ясувати, з чого складаються ці моделі, які є власним об'єктом структурного аналізу. Ця проблема, на його думку, належить не етнології, а епістемології, адже наступні визначення не матимуть нічого спільного з сировинними матеріалами нашого дослідження. К. Леві-Строс пояснював: щоб заслуговувати на назву структур, моделі повинні виключно задовольняти чотири умови.

По-перше, структура має характер системи. Вона складається з таких елементів, що зміна якогось одного з них спричиняє зміну всіх інших.

По-друге, будь-яка модель належить до групи трансформацій, кожна з яких відповідає моделі тієї самої родини, а отже, сукупність цих трансформацій складає групу моделей.

По-третє, вказані вище властивості дозволяють передбачити, в який спосіб реагуватиме модель у разі зміни одного з її елементів. І, нарешті, модель має бути побудована в такий спосіб, щоб її функціонування пояснювало всі спостережувані явища [14, с. 305].

Викладене уможлиблює дослідження й створення на науковій основі такої моделі професійної освіти, яка була б затребуваною і продуктивною в наш час, дозволяла б у процесі здобуття професійної освіти формувати достатньо зв'язане і логічно впорядковане, гуманістичне світобачення особистості, виводити її на високий щабель професійності і загальної культури. Натомість можна констатувати, що і до цього часу в Україні такої моделі надто бракує, а ті

дослідження, що носять фрагментарний характер, жодним чином не можуть заповнити цю прогалину. На нашу думку, модель професійної освіти мала би бути чітко представленою в «Законі про освіту», але цього немає, як до цього часу все ще не прийнятий новий закон про професійно-технічну освіту (читай – професійну освіту).

У дещо іншому плані здійснюють свій науковий пошук Р. Барт, Ж. Лакан, Ж. Дерріда, М. Фуко, а саме: вони відходять від проекту «матеріалізації» гуманітаристики. Наприклад, М. Фуко намагався виявити глибинні конфігурації мови різноманітних епох, він піддав аналізу в синхронічному аспекті галузі мовного знання, біології та політичної економії. І це не випадково, адже, з погляду вченого, лише з кінця XVIII – поч. XIX ст. виникають ці нові дисципліни. Отже, на перший план виходили мова, життя і праця, сили, які набувають нового смислу. Саме тому ця тема досліджень філософа була підпорядкована головній: з'ясуванню сутності і змісту структури суб'єкта, його місця і статусу у тих вимірах дійсності, які недостатньо розумно структуровані. Крім того, М. Фуко доводив, що і структура суб'єкта, і структура дійсності постійно змінюються, що досліднику слід послідовно враховувати у своєму дослідженні, а це дозволяє якщо і не досягти абсолютної істини, то бодай наблизитися до неї. Отже, на думку вченого, цілком логічним є те, що «... людина, окремо чи в структурі групи, стала об'єктом науки... це явище спричинене логікою розвитку самого знання» [12, с. 355]. Мислитель пропонує створити особливу дисципліну – «археологію знання», яка б послідовно вивчала мінливі системи інтелектуальних передумов пізнання і культури на матеріалі філології, психології, психіатрії [8]. Варто звернути увагу і на таку слушну думку М. Фуко, яка є надзвичайно актуальною сьогодні, а саме: все більш відчутною для людини стає дегуманізація суспільства, а разом з нею і самої людини, руйнується структура їх взаємовідносин і взаємозалежностей. Вчений застерігає: якщо так продовжуватиметься і далі, то «...людина зникне, розсиплеться, як фігурка, зліплена з піску» [12, с. 396 - 398]. Щоб своєчасно зупинити цей розпад структури людини, суспільства, а в ній, і такого важливого

структурного елементу, яким є професійна освіта, – наголошував М. Фуко, – необхідно створити сильну і гуманну владу. Влада, на його думку, – це не просто складна мережа людських відносин, вона репрезентує стратегію і структуру людського буття. Влада повинна сприяти людині у набутті нею духовних цінностей, які спонукають особистість не лише до турботи про своє власне життя, а й життя інших. Дуже шкода, що сьогодні свідомість і самосвідомість як звичайних громадян, так ще більше – можновладців, спрямована лише на себе, а не на загальне благо. Звісно, що на такий стан речей існує багато причин, але однією із них, і то надто важливою є та, що професійна освіта все ще носить знаннєвий, а не культурологічний характер, про що сьогодні переконливо пише академік Г. Філіпчук: «Насамперед слід виходити з того, що освіта в будь-які часи, реформаторські епохи залишається складовою і віддзеркаленням самої культури, а загальна, професійна, громадянська культура є найважливішим індикатором оцінки особистості. Саме в цій площині перебуває вимір якості освіти, а також доцільність і необхідність її модернізації. Отже, навіть усвідомлення державою, суспільством сутності освіти як культурного феномену ще не означає уможливлення реалізації цієї парадигми у змістовному її наповненні на всіх рівнях» [7, с. 6].

Доречним буде зауважити, що дослідження проблем професійної освіти, культури значною кількістю вчених вивчається «у причесаному вигляді», з уникненням її «гострих кутів», без дійсно наукового застосування методології, отже, робиться вигляд, ніби все і всіх у цій царині задовольняє... Про що й говорити, коли давно уже зникла вимога визначення й застосування методології на рівні кандидатських дисертацій, ніби ці дослідження не є науковими. Натомість згідно з європейськими зразками, кандидат наук отримує нині звання «доктор філософії». То чи не повинен такий доктор володіти методологією дослідження? Питання не риторичне. Але повернемося до нашої головної проблематики.

Структурно-семіотичні закономірності в «мовах» різноманітних феноменів культури (масових комунікаціях, моді і т. ін.) активно досліджував

Р. Барт («Нульоваступінь письма», «Критичні начерки», «Критика й істина», «Міфології» та ін.). Філософ наголошував, що всі буттєві смисли знаходять свій вияв у мові. З цього приводу він писав: «... якщо ми хочемо збагнути, що означає та чи інша субстанція, ми з фатальною неминучістю звертаємося до мови, яка дає нам змогу вирізнити відповідні смисли; не існує смислу, крім названого, і немає іншого світу значень, крім світу мови» [9, с. 79].

Дещо пізніше вчений перейшов до опису процесів значення в літературних, переважно модерністських, творів. Фундаментальна для структуралізму тема обґрунтування знання, освіти, професійної зокрема, розроблялася філософом на матеріалі культурно-історичного змісту. Піддаючи аналізу конкретні історичні «зрізи» цього матеріалу, а такими є і суто літературна творчість, і системи моди, етикету, різноманітні соціальні структури, Р. Барт намагався виявити загальні механізми виникнення і функціонування цих систем, причому в тому вигляді, щоб всі ці явища культури виглядали взаємопов'язаними одне з одним через їх спорідненість, знакову природу. Це призводить дослідника до побудови якісно нових моделей, які фактично не могли виникнути в доструктуралістську епоху. Не випадково це призвело до усвідомлення й аналізу такої соціальної проблематики, якою виявилася масова комунікація, масова медійність, комунікаційні технології тощо, які стали найбільш затребуваними в системі професійної освіти.

Посилаючись на дослідження К. Леві-Строса, Р. Барт приходить висновку: оскільки структурний підхід дозволяє знайти не асоціативні, за аналогією з існуючими, механізми соціальної творчості в різноманітних суспільствах, їх структурах, то цілком можливо поширення цього методу на пізнання сучасного стану розвитку не лише освіти, науки, а й культури. Така «соціо-логіка», на думку вченого, повинна сприяти вивченню моделей культурної і педагогічної творчості, майстерності.

Як відомо, такої думки дотримувався й академік І. Зязюн. Обґрунтовуючи структуру навчально-виховного процесу, специфіку педагогічної діяльності, педагогічної майстерності й особливу в ній ланку – педагогічне спілкування,

вчений писав: «Щоб навчитися професіональному спілкуванню, треба чітко уявити структуру цього процесу, знати, які вміння забезпечують його здійснення, яким чином можна удосконалювати виховний вплив на дітей» учитель діяв творчо, самостійно» [6, с. 213].

У контексті нашої теми цікавими і продуктивними виявилися ідеї Ж. Дерріди і Ж. Лакана. Наприклад, Ж. Деріда вважав, що такі явища культури, як філософія, релігія право, соціально-моралістичні вчення в цілому, найбільш ґрунтовно вивчаються у системі професійної освіти. Отже, на думку філософа, вартоздійснювати пошук їх історичних джерел, застосовуючи при цьому засоби аналітики («розчленування», «деконструкції») різних текстів гуманітарної і негуманітарної культури, наукових здогадок тощо. З цього приводу Ж. Деріда писав: «Деконструкція – це процес водночас структуралістський і антиструктуралістський: розбирають споруду, артефакт, щоб вивести назовні їхні структури, нервову систему або скелет... але також, водночас ненадійні, схильні до руйнації зчеплення формальної структури» [10, с. 84]. Вчений наголошував на тому, що необхідно здійснювати аналіз первісного підґрунтя думки. Водночас варто виявляти у цьому процесі пізнання опорні поняття, передусім – поняття «буття», а також шар метафор у яких віддзеркалюються сліди попередніх епох.

Надзвичайно продуктивною, на наш погляд, є думка Ж. Дерріди стосовно аналізу й виокремлення відмінюваності у структурі явищ, що досліджуються. Це безумовно стосується і явищ, процесів професійної освіти [3]. Особливо це допомагає при порівняльному аналізі стану і розвитку професійної освіти в розвинених країнах світу і Україні, в її регіональному вимірі тощо. Філософ доводив, що процес відмінюваності: по-перше, продукує відмінності у спільному корені протилежних понять; по-друге, відмінюваність також продукує характеристики, що відрізняють ті чи інші елементи, які утворюють у сукупності одне ціле; по-третє, відмінюваність допомагає попередньо визначити й усвідомити як можуть розгортатися відмінності [11, с. 17]. Згідно з поглядами Ж. Дерріди, поняття «відмінюваності» узгоджується навіть із найлегітимішими

принциповими засадами структуралізму [4].

Ж. Лакан у своїх дослідженнях виходив із гіпотези про аналогію функціонування несвідомого і мови, він реформував психоаналіз і запропонував акцентувати увагу на аналізі і корекції символічних структур мови [13]. При цьому вчений доводив необхідність «терапевтичного втручання» у несвідомі аномалії. Піддаючи критиці психічну структуру З. Фрейда («Воно» – «Я» – «Понад-Я»), вченийна її місце ставить тричленну структуру «реальне – уявне – символічне». Головним моментом у цій структурі є взаємодія уявного (джерело суб'єктивного ілюзорного синтезування) і символічного (сукупність об'єктивних механізмів мови і культури). Несвідоме у Ж. Лакана пов'язується не із сексуальністю, а з історичними порядками культури [2, с. 529 - 533].

Отже, методологія філософського структуралізму у науковому дослідженні проблем професійної освіти може бути вартісною з таких позицій:

По-перше, дозволяє здійснювати науковий пошук у побудові і структуруванні такої моделі системи професійної освіти, яка була б найбільш оптимальною і адекватною розвитку як окремої особистості, так і українського суспільства в цілому.

По-друге, допомагає виокремити первинну множину об'єктів, «масив», «корпус» тих питань і суперечностей у розвитку професійної освіти, які потребують невідкладного осмислення і розв'язання.

По-третє, сприяє правильному розподілу об'єктів професійної освіти на складові і з'ясуванню взаємозв'язку та можливої взаємодії типових її пар.

По-четверте, уможливорює систематизацію та побудову абстрактних і реальних структур професійної освіти, які носять частковий характер, але досліджуються у системі її загальних проблем.

По-п'яте, допомагає обґрунтуванню і виведенню із структури теоретично можливих наслідків і перевірці їх на практиці.

По-шосте, сприяє знаходженню і вияву підсвідомих структур конкретних суб'єктів професійної освіти.

По-сьоме, пропонує керуватися у побудові сучасної професійної освіти не

стільки знанневим підходом, скільки культурологічним.

По-восьме, орієнтує на особливу роль і місце рідної мови у побудові професійної освіти.

По-дев'яте, науково доводить, що структура професійної освіти знаходиться у постійному динамічному розвитку і змінах, яка для свого ж продуктивного існування має бути відкритою. Отже, дослідник має керуватися цим положенням абирезультати його дослідження носили надійний, валідний характер.

По-десяте, філософія структуралізму, щоби бути ефективною, вимагає від дослідника проблем професійної освіти високого рівня методологічної культури.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. На основі викладеного можна зробити такі висновки:

По-перше, професійна освіта України сьогодні потребує від владних структур, всього суспільства уваги і конкретних рішень з метою її докорінного удосконалення і позитивних змін.

По-друге, вона вимагає від науковців застосування у своїх наукових пошуках таких методологічних засад, які б найбільш раціонально й вірогідно досліджували усю сукупність проблем, пов'язаних із професійною освітою.

По-третє, фундаментальною методологією у дослідженні проблем професійної освіти є філософський структуралізм, який при досконалому застосуванні виконує не лише потужну наукову роль, а й складає первинну основу для забезпечення внутрішньої і зовнішньої безпеки держави, її єдності в усвідомленні і досягненні загальнонаціональної мети.

До подальших досліджень відносимо: питання духовного розвитку особистості з позицій філософії структуралізму; аналіз і визначення пріоритетів розвитку професійної освіти; трансформація культурного досвіду у підходах філософського структуралізму та ін.

Література:

1. Гончаренко С. У. Професійна освіта / Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. С. 274- 275.

2. Горных А. А. Лакан Жак / История философии: Энциклопедия. Мн.: Интерпрессервис; Книжный Дом, 2002. С. 529 – 533.
3. Дерріда Ж. Письмо та відмінність. К.: Основи, 2004. 602 с.
4. Дерріда Ж. Позиції. К.: Дух і літера, 1994. 160 с.
5. Леві-Строс Клод. Структурна антропологія. Київ: Основи, 1997. 387с.
6. Педагогічна майстерність: підручник / І. А Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; За ред. І. А Зязюна. К. : Вища школа, 1997. 349 с.
7. Філіпчук Г. Націєтворчість освіти: монографія. Чернівці: Зелена Буковина, 2014. 400 с.
8. Фуко Мишель. Слова и вещи. Археология гуманитарных наук. Перевод на русский язык: В. П. Визгин, Н. С. Автономова. М., «Прогресс», 1977.
9. Barthes Roland «Elements de semiology», in «Le Degre zero de l ecriture» MediationsGonthier, 1964, p.79 sg.
10. Derrida Jacques, in «Entretiens avec «Le Monde. «I-Philosophie» La Decouverte - «LeMonde», 1984 p. 84 sg.
11. Derrida Jacques «Implications», in «Positions» Ed de Minuit, 1972, p. 17 sg.
12. Foucault Michel. Les Mots et les Choses. Une Archéologie des Sciences Humaines. Gallimard, Paris, 1966.
13. Lacan J. Ecrits. P. Le seminaire de Jacques Lacan. Livre I. Les ecrits techniques de Freud. Plon., 1975.
14. LewiI-Strauss Claude. «Antropologie strukurale» . Plon, 1958. p. 305 sg.